Plaatselijke aanduiding monument

Scherpenkampweg 70

Aanwijzingsbesluit

n.t.b

ID-code

nummer

Redengevende omschrijving van het monument

INLEIDING

Context:

In het westen van Nijmegen, in het stadsdeel Lindenholt en de wijk Neerbosch-West, ligt Kinderdorp Neerbosch. Kinderdorp Neerbosch is oorspronkelijk ontstaan als weesinrichting. In 1867 startte Johannes van 't Lindenhout de bouw van een weeshuis. Weeskinderen uit heel het land werden opgevangen en kregen hier huisvesting en onderwijs. Tussen hun 18e en 21e levensjaar verlieten de weeskinderen het weeshuis. De weesinrichting groeide onder de naam Van 't Lindenhoutstichting en ving in 1893 bijna duizend kinderen op.

Tot ongeveer 1903 groeide de weesinrichting uit tot een zelfvoorzienend dorp, waarbij bijna alle gebouwen onder leiding van de leermeesters, door de weeskinderen zelf gebouwd waren. Het dorp had eigen werkplaatsen zoals een klompenmakerij, kleermakerij, drukkerij, uitgeverij en bakkerij. Verder was het dorp voorzien van een eigen kapel, scholen, een boerderij, een ziekenhuis en een begraafplaats. Het Kinderdorp was hiermee de grootste weesinrichting van Nederland.

Vanaf 1901 werden de kinderwetten aangenomen. Ook kwamen er nieuwe regels op het gebied van jeugdstrafrecht en werden in 1905 de Voogdijraden ingevoerd. In 1903 werd dominee Schrijver directeur van de weesinrichting. De instelling van de nieuwe Voogdijraden gaf de doorslag om voortaan ook voogdijkinderen op te vangen. Tot ongeveer het jaar 1905 werd de weesinrichting gefinancierd door giften en bijdrages van protestantse filantropen uit heel het land. Door de nieuwe regels kreeg de weesinrichting ook steun op financieel gebied van de overheid. Tegelijkertijd daalde door de nieuwe wetten het aantal wezen dat in weeshuizen werd gehuisvest. In 1930 stabiliseerde het aantal op ca. 500 weeskinderen.

Op de eerste oorlogsdag van de Tweede Wereldoorlog werden de weeskinderen geëvacueerd naar Ewijk en Winssen. In 1944 werden vijfhonderd geallieerde soldaten in het Kinderdorp gekwartierd. De gebouwen leden weinig schade tijdens de oorlog, alleen ruiten en gas-en elektriciteitsleidingen waren niet meer heel en de boerderij uit 1869 brandde in 1944 uit.

Na de Tweede Wereldoorlog veranderde de kijk op opvoedingsmethodes, waardoor in plaats van het opvoeden van kinderen in grote groepen het kind centraal kwam te staan. Hierdoor veranderde in 1963 de weesinrichting in een behandelcentrum voor kinderen, genaamd Kinderdorp Neerbosch. Het kind stond nu centraal en ook de protestants-christelijke levensvisie was niet meer van groot belang. Het personeelsbestand raakte nu meer gevarieerd: er waren nu psychologen, maatschappelijk werkers, orthopedagogen, cultureel leiders, onderwijskundigen en sportleiders in dienst. De kinderen kwamen meer uit de regio. De stichting deelde de kinderen in kleinere groepen in om hen meer persoonlijke aandacht te geven. Om deze nieuwe inzichten van het behandelcentrum goed te faciliteren werd veel

grootschalige gebouwen in de jaren zestig gesloopt en vervangen door kleinschaliger bebouwing. Door de economische crisis in de laten jaren zeventig en tachtig stopte de modernisering van de bebouwing echter. Hierdoor kwamen er ook minder plekken beschikbaar voor kinderen en kreeg het behandelcentrum minder subsidie binnen.

Aan het eind van de jaren tachtig kreeg de Kinderbescherming nieuwe ideeën over het oplossen van de problemen van kinderen. Voorheen ving de stichting kinderen op in een geïsoleerde leefomgeving, maar vanaf eind jaren tachtig werden de problemen bij voorkeur thuis opgelost, waardoor minder kinderen werden overgeplaatst naar het Behandelcentrum.

Doordat in 1989 de Wet op de Jeugdhulpverlening werd aangenomen, werden tussen 1992 en 1999 veel jeugdinstanties samengevoegd. Uiteindelijk werden er achttien Gelderse jeugdinstanties samengevoegd onder de naam Entrea Lindenhout. Dit leidde tot veel problemen, daarnaast wilde de organisatie zich graag dichter bij de stad vestigen. In 1996 vestigde het hoofdkantoor zich in Arnhem, hierdoor sloot uiteindelijk de zorginstelling in Neerbosch.

Kinderdorp Neerbosch lag oorspronkelijk in een agrarisch gebied maar raakte vanaf de tweede helft van de twintigste eeuw steeds meer door bedrijvigheid, infrastructuur en een woonwijk omringd, maar op het terrein zelf is dit nauwelijks merkbaar. Hier heerst nog sterk de sfeer van een groen, dorpsachtig instellingsterrein.

Scherpenkampweg 70
Aan de westzijde van het centraal gelegen groen bij de Bethelkerk in het Kinderdorp staan vijf paviljoens, die verspreid zijn geplaatst volgens een systematisch stelsel. De paviljoens bevinden zich binnen een orthogonale wegenstructuur die 45 graden gedraaid is ten opzichte van de omliggende bebouwing. Het paviljoen aan de Scherpenkampweg 70 is in 1968 gebouwd als groepshuis naar ontwerp van J. J. Tuynenburg Muys (1916-1994) in opdracht van de toenmalige directeur Johannes Visser.

Johannes Visser had de ambitie om het Kinderdorp een toongevende plaats binnen de kinderbescherming te geven en paste daarom het beleid aan. Hij zorgde ervoor dat er een reorganisatie kwam en eiste dat deze moest voldoen aan de hedendaagse opvoedingsmethodes. Naar aanleiding van de ontwikkelingen in de jeugdzorg is er, in opdracht van de voormalige directeur Van Lindonk, in 1952 al een onderzoek door het Bouwcentrum uitgevoerd naar de huisvesting. Het Bouwcentrum schetste in het onderzoeksrapport een optimale situatie van kleine paviljoens die verspreid over het terrein zouden worden gebouwd op gepaste onderlinge afstanden. Destijds werd deze reorganisatie door het Bouwcentrum als onmogelijk gezien, omdat dit zou leiden tot een grote vernieuwing van het terrein. Johannes Visser zette het plan echter door, wat leidde tot (gedeeltelijke) realisatie.

Op financieel gebied leverde de Van ‘t Lindenhoutstichting een kleine bijdrage voor het masterplan. Het Ministerie van Justitie gaf bouwsubsidie waardoor het project kon worden uitgevoerd. Door middel van een aanbesteding bepaalde het Ministerie van Justitie dat aannemersbedrijf N.V. Tiemstra het project uitvoerde. Door de bouwsubsidie werd de Rijksgebouwendienst betrokken in het proces en die raadde het architectenbureau J.J. Tuynenburg Muys aan. Vervolgens kreeg Ir. J.J. Tuynenburg Muys in 1963 de opdracht om een masterplan op te stellen voor het Kinderdorp Neerbosch.

Het masterplan hield bijna een gehele reorganisatie van het Kinderdorp in, waarbij de oude massale gebouwen plaatsmaakten voor verspreid gelegen paviljoens. Het plan bestond uit twee verschillende

Vervolgvel
2

delen, elk met eigen karakteristieke kenmerken (zie fig. 1). Het eerste deel omvatte de groepswoningen, die in kleine volumes werden uitgevoerd en gesitueerd in een orthogonaal stelsel dat 45 graden gedraaid was ten opzichte van de hoofstructuur van het terrein (die was gebaseerd op de oorspronkelijke agrarische ontginningsverkaveling) en de omliggende bebouwing. De gebouwen staan ruim twintig meter van elkaar, waarbij ieder paviljoen een eigen groene privéruimte heeft, die ontstaat door het orthogonale stelsel van paden en hagen, waarvan de 'vierkante' vakken, die steeds één in een hoek geplaatst paviljoen bevatten, steeds iets zijn verschoven zodat de vakken min of meer zeshoekige worden, waarbij het geheel een honingraatstructuur vormt. Langs de paden mochten alleen lage hagen worden geplaatst, maar geen schuttingen of andere afscheidingen, zodat het uitzicht over het gehele Kinderdorp behouden bleef en het beeld van de omgeving groen zou zijn.

Het tweede deel van het plan omvatte de nieuwbouw voor een centrale keuken, ketelhuis, wasserij, administratiegebouw, houten groepshuis en een ziekenhuis. Deze nieuwbouw sloot beter aan op de bestaande bebouwing van de weesinrichting en bevatte gemeenschappelijke functies. Het masterplan werd niet volledig uitgevoerd door financiële beperkingen. Van het totaalplan werden uiteindelijk tien paviljoens, het administratiegebouw, ketelhuis, keuken en wasserij gerealiseerd. De tien paviljoens en het administratiegebouw bevinden zich thans nog op het terrein van het Kinderdorp.

De tien gerealiseerde paviljoens zijn in twee bouwfases uitgevoerd. De eerste fase startte in 1968 en omvatte vijf groepshuizen aan de noordwestzijde van het terrein. De tweede fase begon in 1969 en omvatte vijf groepshuizen aan de zuidoostzijde van het terrein.

Het concept is gebaseerd op het functioneren van de leefgroep als gezin binnen één paviljoen. In het ontwerp van de groepshuizen is gezocht naar een oplossing die elk kind een gelijkwaardige privéruimte biedt. De van oorsprong identieke paviljoens hebben een hoofdvorm van een tienhoekige centraalbouw over twee bouwlagen. Door die hoofdvorm hebben de gebouwen (net als de overkoepelende structuur van paviljoens) geen sterk hiërarchische ordening en zijn alle zijden, met op de verdieping de kamers voor de verschillende bewoners, even belangrijk. Gemeenschappelijke ruimtes bevinden zich op de begane grond en op de verdieping hoofzakelijk in het centrum. Er is op de verdieping plaats voor voldoende kamers zodat ieder kind (in principe zestien per paviljoen) een eigen kamer heeft. Daarnaast is er op de verdieping ook plaats voor twee grotere kamers voor groepsleiders.

Het gebruik van het centraalbouw-concept voor groepshuizen was destijds nieuw, en mogelijk geïnspireerd door het dienstbodenhuis De Koepel in sanatorium De Zonnestraal van architect J. Duiker. De nadruk in het ontwerp van Tuynenburg Muys ligt op de open haard, die centraal op de begane grond van de paviljoens is geplaatst. In de praktijk bleek deze keuze echter minder goed te functioneren. De open haard was moeilijk te gebruiken met kinderen, aangezien zij vaak met het vuur speelden, wat gevaarlijk was. Bovendien veroorzaakte het gebruik van de open haard veel rommel.

In 1979 plaatste Bouwbedrijf en timmerfabriek Leenders bv. centrale verwarmingen in de groepshuizen, waardoor de open haarden ook niet meer gebruikt werden. Om deze reden werden in de loop van de jaren de open haarden uit de paviljoens verwijderd. In hetzelfde jaar verbouwde Bouwbedrijf en Timmerfabriek Leenders bv. het interieur van het groepshuis. Van de 16 kinderslaapkamers werden er tien vergroot door vijf tussenwanden te verwijderen, waardoor er vijf grotere slaapkamers ontstonden. Voor het jaar 2000 veranderde het exterieur van het paviljoen van de tinten zwart, grijs, wit naar primaire kleuren met de nuance wit.

Vervolgvel
3

In het laatste deel van de twintigste eeuw, wellicht het begin van de eenentwintigste eeuw is er op de begane grond een tussenwand in de woonkamer geplaatst. Daarnaast is het entreeportaal vergroot door deze in de lengterichting door te trekken tot aan de kolommen in het interieur, hierbij zijn nieuwe dubbele deuren geplaatst. De keuken is uitgebreid door een gedeelte van de voormalige spreekkamer erbij te voegen. Verder is de voormalige berging met huiswerkruimte samengevoegd en momenteel in gebruik als kantoorruimte. Daartoe is op locatie van de voormalige berging de deur in het exterieur verwijderd en is er een metselwerk borstwering opgetrokken met daarboven een venster met vast raam. Op de verdieping zijn de laatste drie tussenwanden verwijderd, waardoor er grote kamers zijn ontstaan. Daarnaast zijn de eerste twee kamers, vanaf de entree gezien, vergroot door de binnenwand meer naar het centrale middelpunt van de ruimte te verschuiven. In de derde grote kamer is een schrootjesplafond geplaatst en de vierde grote kamer is opengebroken om ruimte te maken voor een vluchttrap. Bij de overige kamers is één wastafel behouden, terwijl de andere is verwijderd en is er telkens één binnendeur dichtgezet. Tot slot is op de verdieping een doucheruimte vergroot door de voormalige toiletruimte bij de doucheruimte te betrekken.

Architect
Johannes J. Tuynenburg Muys (1916 – 1994) begon in 1938 aan de studie Bouwkunde aan de Technische Hogeschool in Delft. Doordat zijn studie werd onderbroken door de Tweede Wereldoorlog studeerde hij pas in 1951 af. In 1951 ging J.J. Tuynenburg Muys bij het architectenbureau Stuivinga te Zeist werken. Het architectenbureau Stuivinga was opgericht door de broers Jan en Theo Stuivinga en richtte zich in de eerste jaren voornamelijk op woonhuizen en kerken. Vanaf de jaren twintig ontwierpen ze meer ziekenhuizen. De projecten waren verspreid over Nederland en door de tijd heen werkte het bureau met andere architecten samen. Het architectenbureau Tuynenburg Muys kwam tot stand bij overname in 1960 van het bureau Stuivinga. Tuynenburg Muys bleef gefocust op het uitbreiden en verbouwen van ziekenhuizen. In 1972 richtte de Koninklijke Maatschappij tot Bevordering der Bouwkunst Bond van Nederlandse Architekten BNA de Stichting Architectenonderzoek Gebouwen Gezondheidszorg (STAGG) op, met als doel om het leefmilieu van gezondheidszorggebouwen te verbeteren en het proces tot de totstandkoming van de gebouwen efficiënter te maken. In 1972 sloot Tuynenburg Muys zich direct aan bij deze stichting. Het architectenbureau J.J. Tuynenburg Muys werd in 1975 opgeheven.

OMSCHRIJVING VAN HET MONUMENT

Het kadastrale kavel is rechthoekig van vorm en grenst met de korte noordoostzijde aan het groen voor de Bethelkerk en met de lange zuidwestzijde aan het achterpad van een klein rijtje woningen uit de eerste bouwfase van de weesinrichting. Het stedenbouwkundige plan waarin de paviljoens vanaf de bouw zijn opgenomen is gebaseerd op een orthogonale padenstructuur, die 45 graden gedraaid is ten opzichte van de omliggende bebouwing en de oude hoofstructuur van Kinderdorp, en wordt in een honingraatvorm op het kavel geprojecteerd. De orthogonale padenstructuur bestaat uit verharde voetpaden van betonklinkers tussen hoge hagen. In elke honingraatvorm bevindt zich aan de noordoostelijke zijde een paviljoen. Het paviljoen Scherpenkampweg 70 ligt tegen de erfgrens van het groen bij de Bethelkerk. De privéruimte van dit paviljoen heeft aan de noordwestzijde een honingraatvormige indeling, terwijl aan de zuidoostzijde de grens van het kadastrale kavel wordt gevolgd langs een veel ouder pad dat thans dienst doet als achterontsluiting van oudere woningen ten zuidoosten. Langs de omliggende voetpaden is de privéruimte omsloten door hoge hagen. De entree van het paviljoen bevindt zich aan de noordzijde. De privéruimte bij dit paviljoen is aan de noordzijde, vanaf de entree tot aan de hoge hagen langs de omkadering, verhard met betonklinkers. Deze

Vervolgvel
4

verharding loopt over in de voetpaden. Aan de zuidzijde is aansluitend op het paviljoen een terras van betonklinkers aangelegd. Het paviljoen bevindt zich verder in een groene omgeving met een gazon een enkele opgaande bomen en struiken. In de oostelijke hoek van het perceel is recent een bijgebouw geplaatst in de vorm van een houten schuurtje.

Het paviljoen heeft een regelmatig tienhoekig grondvlak en twee bouwlagen. De tweede bouwlaag is iets groter en achttien graden gedraaid ten opzichte van het onderste bouwvolume. Het dak loopt, met groot overstek, vanuit de hoeken flauw hellend omhoog naar het middelpunt toe, waarbij het middelste gedeelte (dat boven de centrale tienhoekige kern van het gebouw ligt) iets omhoog is getild ten opzichte van de rest. Op het dak ligt bitumineuze dakbedekking. Verder bevinden zich vijf lichtkoepels op het dak die de rondgaande gang rond de kern op de verdieping van daglicht voorzien. Centraal in het dakvlak is de afvoer van de voormalige openhaard aanwezig.

Gevels:
De kleuren zijn grotendeels gewijzigd, enkel de sandwichpanelen op de begane grond en alle deuren zijn in dezelfde witte tint gebleven. De sandwichpanelen op de verdieping, kolommen, Franse balkonhekjes, horizontale banden ter hoogte van de verdiepingsvloer en dakrand waren grijs en de kozijnen zwart. Deze tinten zijn aangepast naar blauwe kolommen en Franse balkonhekjes, oranjegele horizontale banden ter hoogte van de verdiepingsvloer en dakrand, donkerrode kozijnen en witte sandwichpanelen op de verdieping.

De gevels van de begane grond bestaan grotendeels uit puien met houten kozijnen, waarvan het onderste gedeelte is ingevuld met een blindsandwichpaneel en het bovenste gedeelte met een vast raam. Het middendeel fungeert als stootband. Iedere zijde op de begane grond is tweedelig opgedeeld door in elke zijde twee van de bovengenoemde invullingen te plaatsen. Uitzonderingen op de gevelinvullingen worden hieronder beschreven. De entree betreft een extra toegevoegde zijde en is precies op een knik van de tienhoek gesitueerd, waardoor aan weerszijden van de entree de zijdes korter zijn dan de overige zijdes van de tienhoek. De entree bestaat uit een houten vlakke deur in houten kozijn met aan weerszijden een zijlicht opgedeeld in een boven- en onderlicht. Het zijlicht linksonder is recent dichtgezet met een blind paneel. De zijdes van de begane grond worden in onderstaande beschrijving met de klok mee genummerd, te beginnen bij de entree, die nummer 1 krijgt. Zijde 2, links van de entree bij de toiletten, is opgetrokken in hardgrauw metselwerk in staand klezorenverband. Zijde 3 bevindt zich ter plaatse van de voormalige berging en was van oorsprong volledig opgetrokken in hardgrauw metselwerk in staand klezorenverband met in de tweede kwart een deur naar de berging. De indeling van de linkerhelft van zijde 3 is aangepast. Recent is er een metselwerk borstwering opgetrokken in wildverband die eindigt met een rollaag. Hierboven bevindt zich een recent geplaatst vast raam in een houten kozijn. In de linkerhelft van zijde 5 en de rechterhelft van zijde 7 bevinden zich tweedelige schuifdeuren ingevuld met twee glaspanelen met daartussen eenzelfde type stootband. De borstwering van de linkerhelft van zijde 9 en de rechterkwart van zijde 10, bij de keuken rechts van de entree, is opgetrokken in hardgrauw metselwerk in staand klezorenverband. Boven de metselwerk borstwering in zijde 10 is een kleppend raam aanwezig. Verder is de derde kwart van zijde 10, ter plaatse van de keuken, een vlakke houten deur aanwezig die niet meer bruikbaar is doordat bij het vergroten van de keuken het keukenblok tegen deze deur is geplaatst. In zijde 11, bij de voormalige spreekkamer, is het bovenste deel van het kozijn recent dichtgezet met een blindpaneel. Het linkerdeel van zijde 11, nabij de entree, is voorzien van hardgrauw metselwerk in staand klezorenverband.

Vervolgvel
5

In de hele gevel is een strook bovenlicht in houten kozijn aanwezig. In zijde 2 is het bovenlicht driedelig opgebouwd, in het midden bevond zich oorspronkelijk een ventilatierooster. Dit rooster is recent vervangen door een klepraam. In zijde 3 was eerder een vierdeling aanwezig, waarbij in de tweede kwart ook een ventilatierooster aanwezig was. Deze is vervangen door een vast raam. De tweedeling in de rechterhelft is verdwenen door hier één vast raam te plaatsen. Beide bovenlichten van zijde 4 hebben een klepraam aan de linkerzijde en de linkerhelft van het bovenlicht van zijde 6, 8 en 9 heeft een klepraam aan de rechterzijde. Ook zijn de rechterhelften van het bovenlicht van zijde 10 en 11 voorzien van een klepraam aan de rechterzijde. Het bovenlicht van de linkerzijde van zijde 11 heeft een houten ventilatierooster.

Iets voor de beschreven gevels staat voor het midden van elke zijde onder het overstek van de verdraaide tienhoekige plattegrond op de verdieping een ronde betonnen kolom die de overstekende verdiepingsvloer ondersteunt.
Het verdiepingsoverstek is aan de onderzijde afgewerkt met witgeschilderde schrootjes en de betonnen verdiepingsvloer is aan de buitenzijde afgewerkt met houten plaatmateriaal.

Op de verdieping zijn alle zijdes gelijk ingedeeld. Iedere zijde bestaat uit een pui met twee dubbele houten kozijnen waarvan het onderste gedeelte is ingevuld met een blindsandwichpaneel en het bovenste gedeelte met een vast raam dat is voorzien van een aluminium ventilatierooster. Ook hier fungeert het middendeel als stootband. Aan weerszijden zijn er, tegen de hoeken der zijden, Franse balkonnetjes aanwezig met eenvoudige ijzeren spijlenbalustrade en vlakke houten deur met gesloten onderzijde en verticale glasstrook tot op dezelfde hoogte als de naastgelegen ramen. De later geplaatste brandtrap aan de zuidoostzijde sluit aan op een deuropening in de hoek waarbij het Frans Balkon is verwijderd. Het dakoverstek is aan de onderzijde afgewerkt met hechthout, dat ook tegen de dakrand is geplaatst, met daarboven een slanke aluminium daktrim. Tussen het dak en het verhoogde dak boven de centrale kern bevinden zich lage horizontale stalen kozijnen met vast raam voorzien van aluminium ventilatieroosters.

Het paviljoen heeft vijf hemelwaterafvoeren, die oorspronkelijk in kunststof waren uitgevoerd. Deze werden aan de zijkant van de goot aangesloten, weggedetailleerd in de dakranden en geïntegreerd in de kozijnen op de verdieping. De hemelwaterafvoeren zijn aangepast. De huidige kunststof hemelwaterafvoeren lopen vanaf vijf hoeken van de begane grond strak langs het overstek naar de eerste verdieping en vervolgens naar de rand van het dak. Mogelijk zijn de delen van de hemelwaterafvoeren op de begane grond nog de oorspronkelijke.

Interieur:
In het midden van het paviljoen is een open ruimte aanwezig, de voormalige zitruimte bij de openhaard met rondom tien ronde betonnen kolommen. Boven deze zitruimte is in tienhoekige vorm de verdiepingsvloer verhoogd met een ‘schijngewelf’ van betonstaal voorzien van stucwerk op een stucdrager. Met klein overstek van de verdiepingsvloer bij de tien ronde kolommen lopen tien schuine taps toelopende vlakken naar de tienhoekig verhoogde verdiepingsvloer. In het overstek is indirecte, naar het schijngewelf gerichte, verlichting geïntegreerd. Rondom deze voormalige zitruimte bevindt zich een tienhoekige verkeersruimte, deze is aan de ene helft omsloten door wanden en aan de andere helft open. In het oorspronkelijke ontwerp was de voormalige zitruimte voorzien van een vloer met alta kwartsiettegels. De linoleumvloer die daaromheen lag, is aangepast en nu ook in de zitruimte toegepast. De tienhoekige verkeersruimte eromheen en de open ruimte hebben een schrotenplafond, waarvan de schrootjes doorlopen naar buiten in de uitkraging van de tweede bouwlaag. De open ruimte

Vervolgvel
6

is nu in gebruik als kantoorruimte, maar was oorspronkelijk door middel van twee kasten opgedeeld in drie ruimtes die fungeerden als knutselruimte, spelruimte en eetruimte . Achter de gesloten wand is in het midden de later vergrootte entree gesitueerd. Het voormalige stucwerkplafond dat zich ook in de entreeruimte bevond heeft hier plaats gemaakt voor een zachtboard plafond.

Vanuit de voorgevel bij de entree gezien bevinden zich aan de linkerkant van de entree twee toiletten en een kantoorruimte. De kantoorruimte betreft de samenvoeging van de voormalige fietsenberging en een huiswerkruimte. De afwerkingen zijn met deze samenvoeging gewijzigd. Aan de rechterkant van de entree is plaats voor de recent verkleinde voormalige spreekkamer, de recent vergrootte keuken, bergruimte en de trap. De keuken en spreekkamer hebben vloer- en wandtegels van recente datum. De steektrap heeft een knik die de tienhoekige contouren volgt. De trap is afgewerkt met linoleum en voorzien van kunststof antislip trapneuzen. De leuning is van platstaal en heeft een eenvoudig kunststof trapleuningprofiel, dat doorloopt over de eenvoudig vormgegeven houten balustrade met ronde spijlen op de verdieping.

De interieurindeling en afwerking dateert grotendeels uit de bouwtijd (1968). De vloeren van de sanitaire voorzieningen en de bergingskast op de begane grond zijn betegeld met tegels van 10 x 10 cm. De wanden van deze ruimtes zijn tot ongeveer 2 meter hoogte betegeld met tegels van 15 x 15 cm, en daarboven zijn ze afgewerkt met stucwerk. De meeste ruimtes hebben stucwerkplafonds, terwijl de kamers op de verdieping een plafond van zachtboard hebben. De open ruimte op de begane grond is voorzien van een schrotenplafond. De vloertegels en het schrotenplafond zijn in dezelfde richting geplaatst, parallel aan de tien zijden.

De luchtafvoer van de open haard is op de verdieping nog aanwezig. Deze loopt verticaal omhoog en eindigt in het dak, waardoor de tweede bouwlaag ook ontworpen is rondom de openhaardbuis. Rondom de openhaardbuis op het centrale ‘opgetilde’ verdiepingsniveau is een centrale hal gecreëerd, waar omheen zich zeven (van oorsprong acht) kleine ruimtes bevinden en twee gangetjes met korte steektrappen naar het omliggende lagere verdiepingniveau. De centrale ruimte is voorzien van waarschijnlijk later geplaatste 7,5 x 7,5 cm vloertegels. De trapjes zijn afgewerkt met linoleum en voorzien van kunststof antislip trapneuzen. In de zeven ruimtes bevinden zich twee toiletten, douche, een vergrootte douche, een voormalige kofferberging, een CV-ruimte en een voormalige werkkast. Rondom deze ruimtes is op het lagere verdiepingsniveau een tienhoekig rondgaande gang gecreëerd, waaraan zich negen (vergrootte) kamers bevinden. Het van oorsprong schone metselwerk dat zich rondom de zes ruimtes bevindt is recent geschilderd. Bij het oorspronkelijke ontwerp waren er zestien kasten geplaatst op de gang, deze zijn nog aanwezig aan de buitenkant van iedere kamer en ter plaatse van de vluchttrap. De kamers en verkeersruimte zijn voorzien van een linoleum vloer. De plafonds zijn afgewerkt door middel van zachtboardplaten en één met schroten.

Op de begane grond zijn later enkele deuren aangepast, zoals de deuren met glaspanelen bij de entree, de trap en de kantoorruimte. De vlakke houten deuren stammen uit de eerste bouwfase. De deuren aan de centrale ruimte op de verdieping bevinden zich onder een bovenlicht.

Constructie:
De paviljoens hebben een betonnen fundering en vloer. De verdiepingsvloer steunt op de twintig betonnen kolommen die op de begane grond expliciet in het zicht zijn verwerkt. Tien van deze betonnen kolommen zijn zichtbaar in het exterieur van het paviljoen, ieder op gelijke afstand van het middelpunt in een tienhoek geplaatst. De andere tien kolommen zijn op een kleinere gelijke afstand van het middelpunt in dezelfde tienhoekige vorm geplaatst. Op de eerste verdieping is rond de centrale kern

Vervolgvel
7

een tienzijdig rondgaande muur gemaakt van metselwerk, precies boven de binnenste tien kolommen op de begane grond . In de buitenring zijn stalen UNP-staanders toegepast op de hoeken, bovenop de kleine uitkraging ten opzichte van de betonkolommen van het exterieur op de begane grond. Ook het dak bestaat uit een staalconstructie, de HE-liggers zijn van de hoeken naar het middelste gedeelte geplaatst waaronder zich de metselwerkconstructie bevindt. De ophoging van het middelste gedeelte, wordt ook geconstrueerd door de hoekpunten met stalen HE-liggers te verbinden met het middelpunt.

WAARDERING

Het object bevat de volgende waarden (refererend aan de Beleidsregels selectiecriteria voor aanwijzing van gemeentelijk beschermde monumenten en gemeentelijke stadsbeelden gemeente Nijmegen, 18-12-2024):

Stedenbouwkundige waarden:
Het pand is onderdeel van het stedenbouwkundige en historisch-functionele ensemble van Kinderdorp Neerbosch. Net als bijna alle andere gebouwen in het Kinderdorp maakt dit pand onderdeel uit van een stedenbouwkundig plan, dat in de loop der tijd steeds werd aangepast. Het paviljoen bezit hoge stedenbouwkundige waarden als onderdeel van het masterplan dat bijna een gehele reorganisatie van het Kinderdorp betrof, waarbij de oude massale gebouwen plaats maakten voor verspreid liggende paviljoens die dienden als groepshuizen. Het masterplan was voor een groot deel gebaseerd op een orthogonale structuur van paden en hagen waarin de groepshuizen waren opgenomen, dat 45 graden gedraaid was ten opzichte van de veel oudere orthogonale hoofdstructuur van het instellingsterrein (die was gebaseerd op de middeleeuwse agrarische ontginningsverkaveling). De nieuwe gedraaide structuur werd door verspringing van de vakken vervormd tot een honingraat-achtig geheel. Een dergelijke strak gestructureerde, diagonaal verdraaide ordening is typisch voor het structuralisme, waarin veel werd geëxperimenteerd met van nieuwe stelsels zonder evidente hiërarchie. De structuur met honingraatvormige privéruimtes die gekoppeld zijn aan de paviljoens met tuinen, hagen en paden zijn nog zeer herkenbaar aanwezig. Ondanks dat niet het gehele masterplan is uitgevoerd, is het stedenbouwkundige plan nog zeer leesbaar aanwezig. Het paviljoen vormt met de andere paviljoens op het terrein (tien in dezelfde tienhoekige vorm, en ook een aantal in latere vierkante vorm), het groen en de padenstructuur een ensemble. Het stedenbouwkundige plan vormt een typisch voorbeeld van vroege post-65 architectuur in Nederland.

Architectuurhistorische waarden:
Het pand heeft hoge architectuurhistorische waarde als zijnde één exemplaar van tien paviljoens die specifiek voor Kinderdorp Neerbosch zijn ontworpen en als serie uniek zijn. De paviljoens zijn specifiek ontworpen als groepshuizen voor het jeugdbehandelcentrum, behorende bij de nieuwe fase van het Kinderdorp uit de 1960er jaren. Het groepshuis is een bijzonder voorbeeld van een groeps-woon en behandelpaviljoen in destijds zeer vernieuwende architectuur, die typisch is voor de destijds opgeld doende wil tot schaalverkleining, bouwen in de menselijke maat, samenleven en ontmoeten (rond de haard), en het wegnemen van nadruk op hiërarchie. De paviljoens zijn tot in detail ontworpen in een zeer eigentijdse trant: zonder decoratie maar met structurele en bouwkundige elementen die een expliciete rol in het architectuurbeeld krijgen, zoals de centrale haard (verwijderd) maar in structuurvorm herkenbaar) de ‘verdraaide’ tienhoekige vorm en de kolommen. Deze vormgeving kent hoge esthetische kwaliteiten en is sterk verwant aan de destijds opkomende architectuurstroming van

Vervolgvel
8

het structuralisme, die ook sterk doorwerkt in het totaal concept van het stedenbouwkundige plan/terreininrichtingsplan.
Het ontwerp van het paviljoen laat duidelijk zien dat de ontwikkeling van de jeugdzorg een grote invloed had op de architectuur van het reorganisatieplan. Er werden veel eisen gesteld aan het masterplan, waarvoor de architect door middel van zijn eigen visie en inspiratiebronnen oplossingen bedacht in eigentijdse vormentaal en materiaalgebruik.
Het pand heeft hoge architectuurhistorische waarde voor de gemeente Nijmegen als zeldzaam en bijzonder voorbeeld van het Structuralisme en vanwege de bijzondere centraalbouw-typologie.

Het pand heeft ook architectuurhistorische waarde vanwege de in hoofdzaak betonnen constructie van vloeren en ronde kolommen en stalen opbouw dakconstructie, met gevelpuien uit hout en glas en enkele bakstenen gemetselde muurdelen. De opbouw rond van oorsprong een centrale haard met ter plaatse opgetilde verdiepingsvloer en centraal dakdeel is ook bijzonder. Behalve qua structuur en vormgeving is ook de constructie typisch voor de vroege post-65 architectuur.

Het pand heeft waarde als onderdeel van het oeuvre van architect J.J. Tuynenburg Muys, die vanaf 1963 een belangrijke rol vervulde als hoofdarchitect van het Kinderdorp. Hoewel er wijzigingen zijn aangebracht, zoals het verwijderen van de deur naar de berging in het exterieur en het weghalen van de open haard en tussenwanden in het interieur, is de oorspronkelijke vorm nog steeds zeer herkenbaar aanwezig.

Cultuurhistorische waarden:
Het pand heeft hoge cultuurhistorische waarde als essentieel onderdeel van het Kinderdorp met zijn bijzondere maatschappelijke waarde. Het Kinderdorp als geheel geeft uitdrukking aan de ontwikkeling van de jeugdzorg vanaf 1863, waarin de verandering in opvoedmethodes zich weerspiegelen, waarbij de tienhoekige paviljoens een belangrijke rol vervullen. Deze laten zien dat er in de 1960er jaren een verandering in opvoedmethode plaatsvond doordat kinderen niet meer werden opgevangen in grote groepen, maar het kind meer centraal kwam te staan in kleinere groepen die meer naar gezinnen neigden dan naar weeshuizen. In deze ontwikkeling speelde Kinderdorp Neerbosch met deze groepshuizen een voortrekkersrol in Nederland.

Conclusie:

Het paviljoengebouw voldoet aan de criteria voor bescherming als gemeentelijk monument, conform de Erfgoedverordening Nijmegen.

Bronnen:
Thijssen, A. A. W. (2020). *De tienhoekige paviljoens.* [Masterscriptie, Universiteit Utrecht]. UU Theses Repository.
Thijssen, A. A. W. (2020). *Kinderdorp Neerbosch.* Gemeente Nijmegen.

Vervolgvel
9

[einde omschrijving]

Kadastrale tenaamstelling	Gegevens 14 juli 2011
Kadastrale aanduiding	
Gemeente:	Neerbosch
Sectie:	K
Nummer(s):	3643

foto’s op vervolgblad

Vervolgvel
10

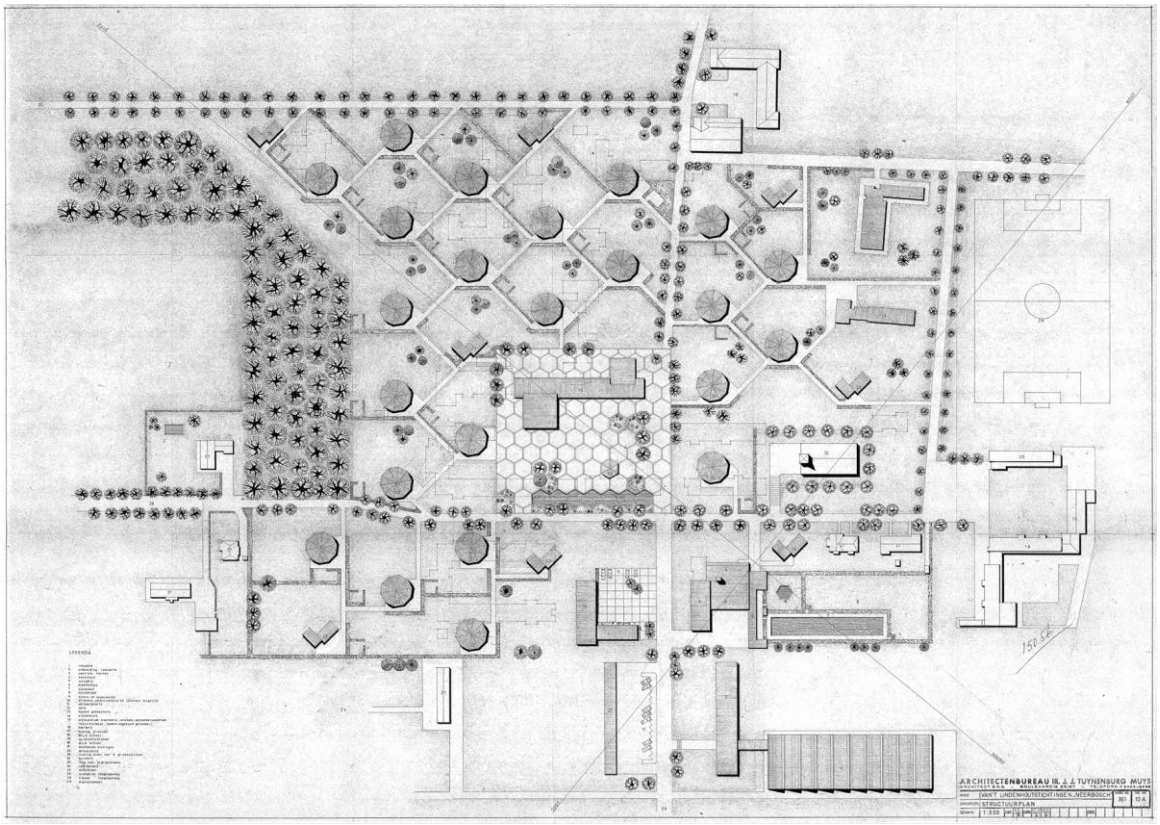

Figuur 1: Structuurplan (Regionaal Archief Nijmegen, Digitaal Gebouwen Dossier, inventarisnummer D12.473952, structuurplan, 27 mei 1963).

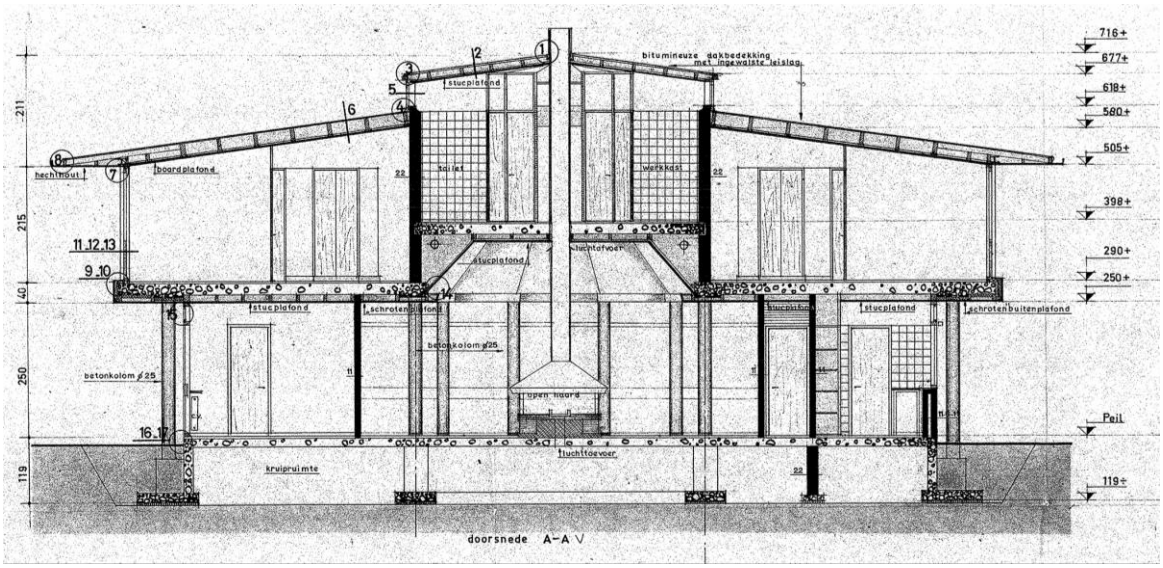

Figuur 2: Technische doorsnede (Regionaal Archief Nijmegen, Digitaal Gebouwen Dossier, inventarisnummer D12.473942, technische doorsnedes, 2 augustus 1968).

Vervolgvel
11

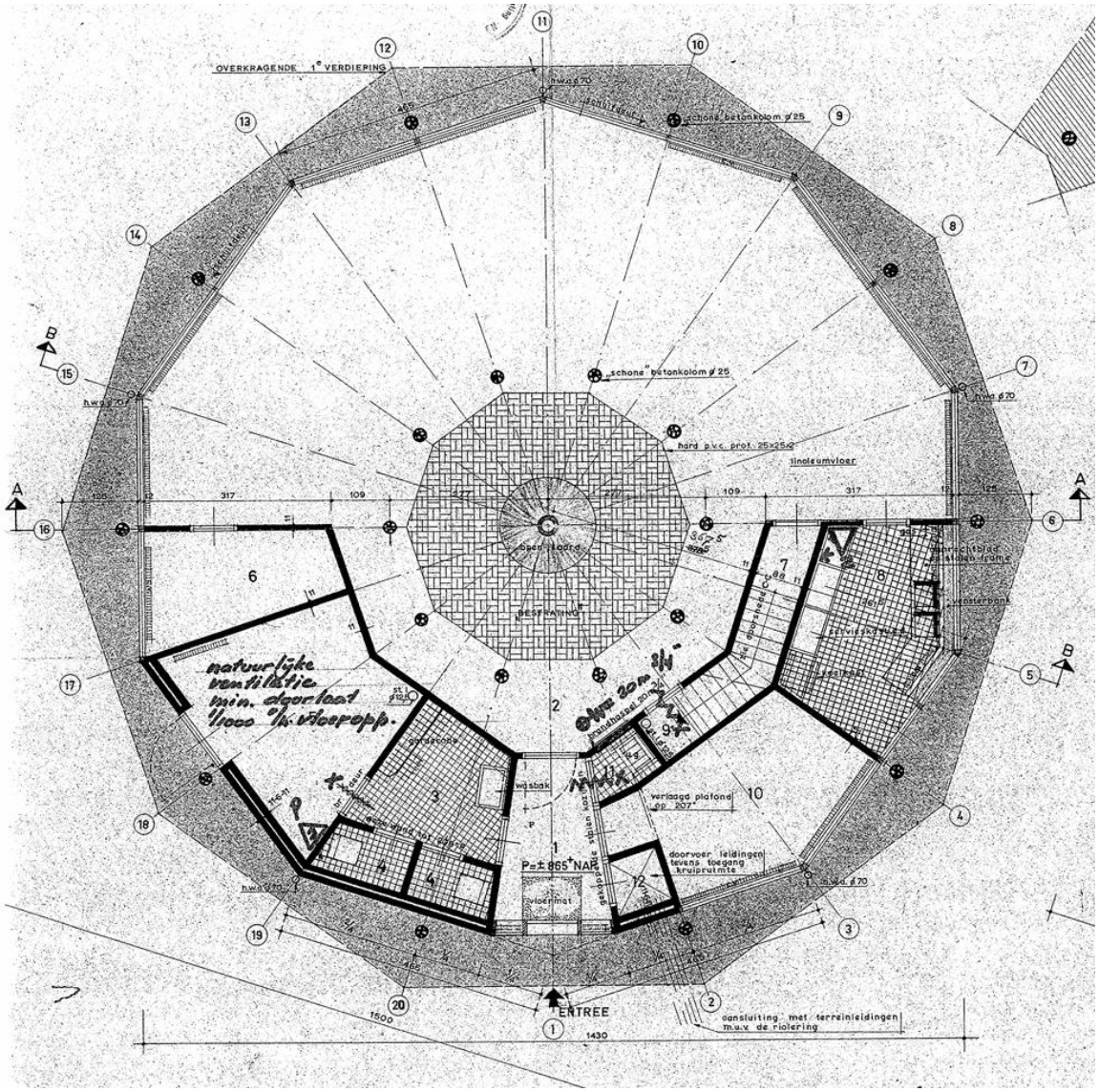

Figuur 3: Definitieve plattegrond begane grond (Regionaal Archief Nijmegen, Digitaal Gebouwen Dossier, inventarisnummer D12.473956, definitieve plattegronden, 2 september 1968).

Vervolgvel
12

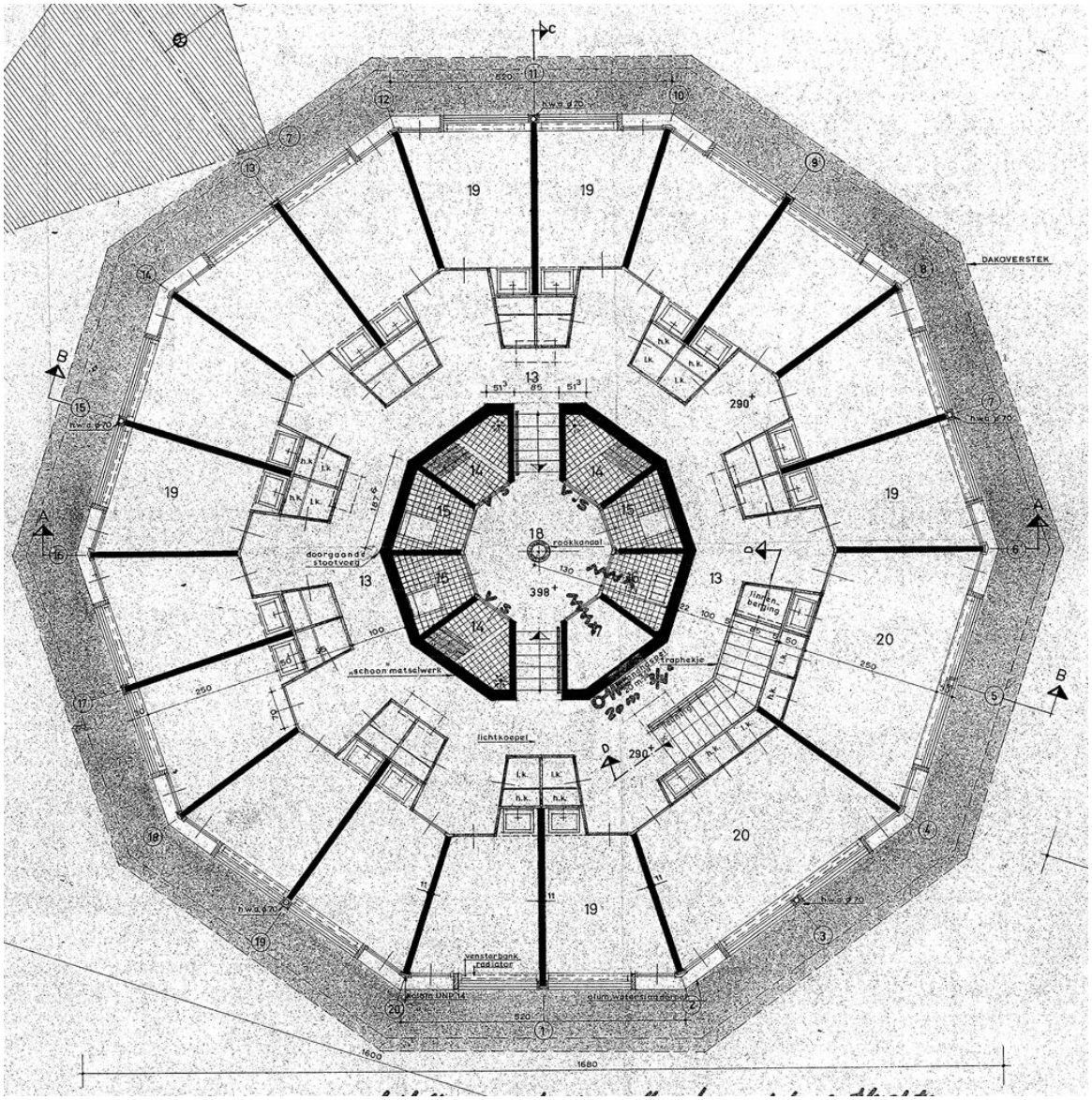

Figuur 4: Definitieve plattegrond verdieping (Regionaal Archief Nijmegen, Digitaal Gebouwen Dossier, inventarisnummer D12.473956, definitieve plattegronden, 2 september 1968).

Vervolgvel
13

Noordgevel.

Entree.

Vervolgvel
14

Foto ter plaatse van oorspronkelijke berging met recent geplaatst metselwerk.

Oostgevel.

Vervolgvel
15

Zuidgevel.

Westgevel.

Vervolgvel
16

Detail overstekken.

Begane grond bij open ruimte.

Vervolgvel
17

Begane grond met vergrootte entree.

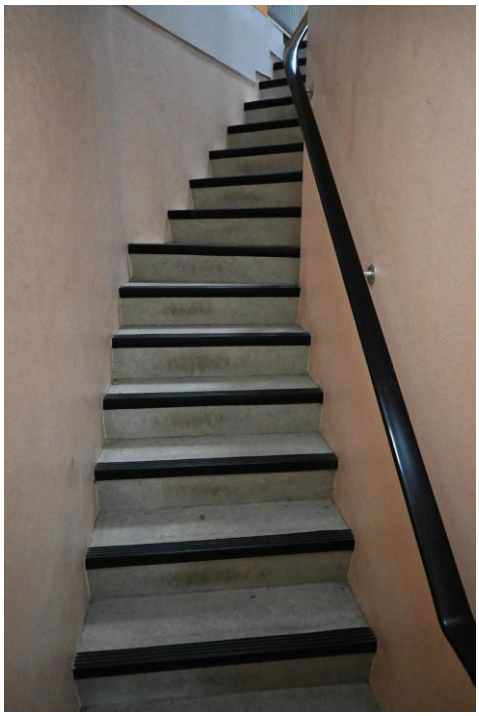

Trap richting verdieping.

Vervolgvel
18

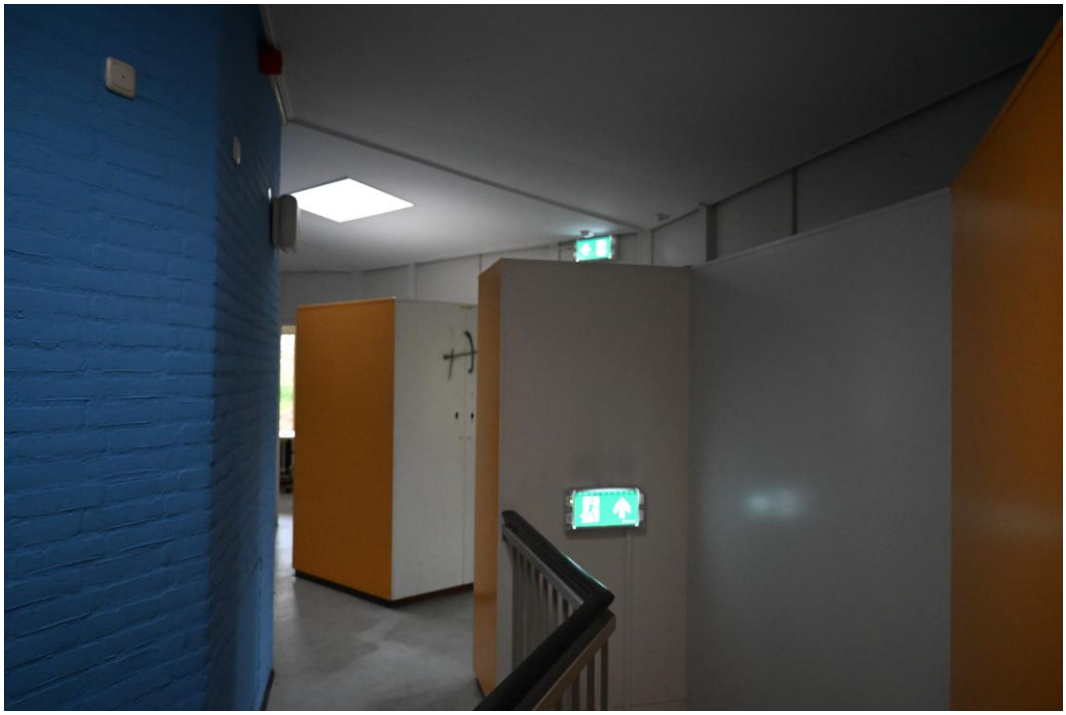

Gang t.p.v. de trap.

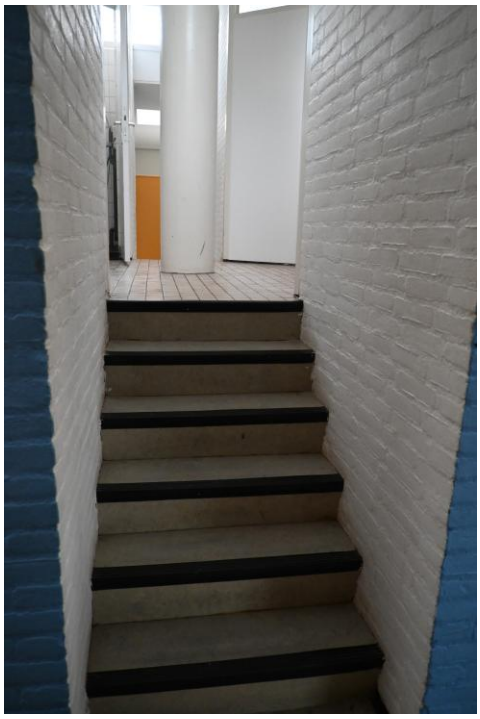

Trap richting sanitair.

Entree kamers.

Vervolgvel
19

Vergrootte kamer.

Vervolgvel
20

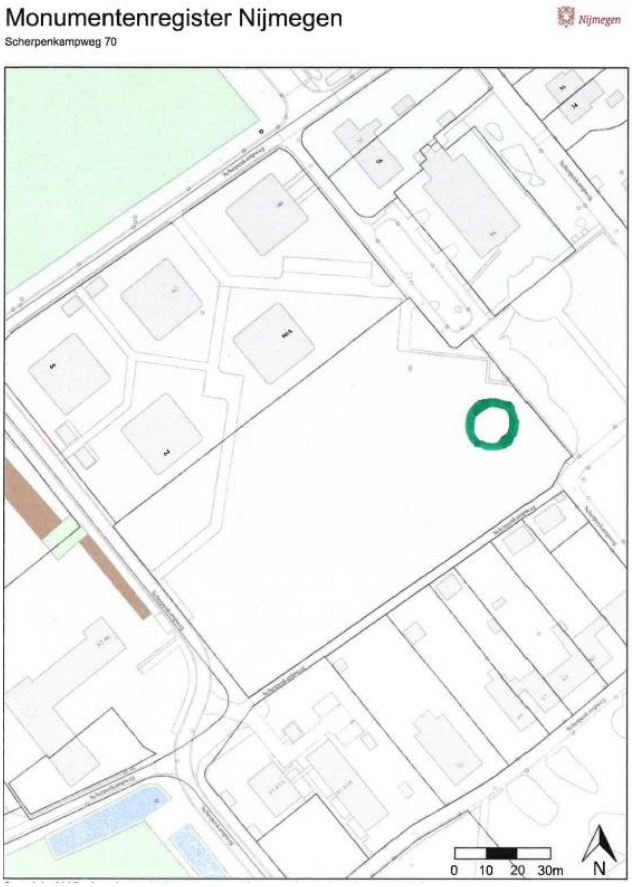

Kadastrale kaart. De groene omlijning geeft Scherpenkampweg 70 aan.